

Úton a vízgyűjtőszintű, tájleptékű vízviszatarató megoldások felé

A „víz érték” és a „víz a klímaalkalmazkodás kulcsa”

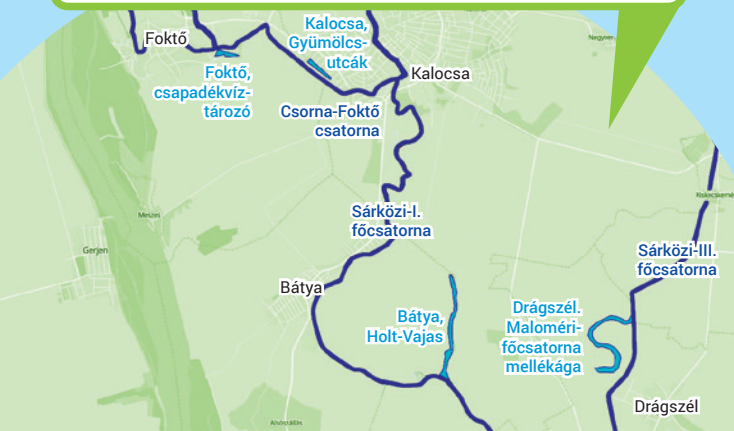
A természet alapú, vízviszatarató zöld-kék infrastrukturális megoldások előnye, hogy elsődleges funkciójuk mellett számos további hasznot hajtanak. Ezek közül vannak, amik már egyetlen természet alapú vízviszatarással létrejött vizes élőhely esetében is azonnal jelentkeznek. Ilyenek például a kikapcsolódást szolgáló (rekreációs) funkció, az esztétikai érték, a mikroklimára gyakorolt jó hatás (például hűtés, párolgatatás, talaj menti fagyok akadályozása), a vizes élőhelyként betöltött funkció és a biodiverzitásra gyakorolt pozitív hatás.

Vannak azonban további előnyök, amik csak akkor jelentkeznek, ha sok ilyen megoldás jön létre és „dolgozik együtt”, vagyis ha táji léptékben alakítunk ki teret a többletvíznek. Ide értendő például a csapadékképző mezoklimatikus hatás. Izotópos vizsgálatok szerint Magyarországon a csapadék 16-41%-a kárpát-medencei eredetű¹, vagyis az ország határain belül párolog el, és ott is hullik le. Ez a szám lehetne magasabb is. **Minél több a párologó vízfelület, annál több csapadék keletkezik a kis vízkörben, ami regionális léptékben képes enyhíteni akár az aszályt is.** Ez az előny azonban csak nagyon áttételes ahhoz, hogy érezhető mértékben jelentkezzen, több beavatkozás szükséges.

A LIFE LOGOS 4 WATERS projekt az ilyen, táji szintű vízviszataratás felé teszi meg az első lépéseket a Kalocsai-Sárköz területén.

¹ A magyarországi csapadék stabilizotóp összetételének alakulása a forrás régió és a meteorológiai tényezők tükrében (Czuppon és munkatársai, 2020, Poszter prezentáció), https://www.met.hu/downloads.php?fn=/doc/rendezvenyek/metnapok-2020/posters/Czuppon_et_al_poszter_met2020.pdf

A projekt síkvidéki mintaterülete a Kalocsai-Sárköz, ahol Bátyán, Kalocsán, Foktón és Drágszélén hozunk létre és mutatunk be zöld-kék infrastrukturális vízviszatarató megoldásokat.

Síkvidéki mintavízgyűjtő terület együttműködő önkormányzatai:

- ◆ Bátya
- ◆ Drágszél
- ◆ Dusnok
- ◆ Foktó
- ◆ Kalocsa

Elérhetőség:

🌐 <https://lifelogos4waters.bm.hu>

Bátya Község Önkormányzata:

✉ batya@batya.hu 🌐 <https://batya.hu>

A projekt az Európai Unió LIFE programjának támogatásával, valamint a Magyar Állam társfinanszírozásával valósul meg. A síkvidéki vízgyűjtő területén megvalósuló beavatkozások forrása: 342 857 EUR

LIFE20 CCA/HU/001604

Tájleptékű vízviszatarató megoldások a Kalocsai-Sárközi vízrendszeren

Együttműködésben a klímatudatos vízgyűjtő-gazdálkodásért

A projekt időtartama: 2021. október 1. – 2025. szeptember 30.

Holtágak rehabilitálása Bátyán és Drágszélien

A Kalocsai-Sárköz valaha a Duna főágával szerves kapcsolatban lévő mellékágak, holtágak, mocsarak és tavak vízrendszere volt. A terület mai képe a Duna fő árvízvédelmi vonalainak kiépítésével, majd az 1920-as és az 1930-as években a Duna-völgyi főcsatorna és a kapcsolódó belvízvédelmi csatornák létrejöttével alakult ki. Arra, hogy a terület egykor mélyártér volt, ma már csak a belvízzel veszélyeztetett mezőgazdasági területek, valamint a légifotókon és térképeken jól kivehető folyómeder-maradványok tucatjai emlékeztetnek.

Az eltűnőben lévő egykori folyómedrek egyike, a 2 km hosszú Holt-Vajas éppen Bátya és Kalocsa határán ágazik ki a Sárközi-I. főcsatornából, egy másik, 3 km hosszúságú meder pedig Drágszélien határában kanyarog keresztül az Árpás-csatorna és a Sárközi-III. főcsatorna közötti szántókon. A projektben ezeket a mellékágakat tesszük újra képessé a vízrendszerben megjelenő többletvizek befogadására és visszatartására.

Bátyán a Holt-Vajas első 400 méteres szakaszának kotrása és egy vízvisszatartó műtárgy építése fogja ezt lehetővé tenni. Drágszélien pedig szabályozható kapcsolatot alakítunk ki a Sárközi-III. főcsatorna és a tőle eddig elzárt meder első 2 km-es, kb. 16 hektár nagyságú szakasza között, ahova a csatornában megjelenő többletvizek egy szabályozható zsilipen át folyhatnak majd be.

A rehabilitált, vízrendszerbe visszakapcsolt mellékágak egyszerre lesznek képesek mentesíteni a belvízelvezető csatornákat a többletvizektől, és visszatartani ezeket a vizeket a vízhiányos, aszályos időszakokra.

Települési zöld-kék infrastruktúra Kalocsán és Foktón

Sok mai vizes élőhely nem természetes eredetű, hanem mesterségesen kialakított. Ilyenek például a kubikgyödrökben és az agyagnyerőhelyeken létrejött vizenyős-nádas területek, amelyek kitermelt agyagából egykor vályogházak, vagy éppen árvízvédelmi töltések épültek. Ezek gyakran a települések központjához közel találhatóak, és egyben vízvisszatartásra kitűnően alkalmas mélyfekvésű területek. Jó példák erre a Csorna-Foktői csatorna mentén Kalocsán, a „Gyümölcs-utcák” végében és Foktő keleti végén, a Kossuth Lajos utca mentén fekvő területek.

Kalocsán a házak és a csatorna között található öt mélyedésben öt különböző beavatkozás fogja növelni a területek esztétikai, rekreációs és edukációs értékét. Emellett kiépül a lehetőség a Csorna-Foktői csatornából történő vízbeeresztésre, de ha úgy adódik, a víz kiszivattyúzására is. Keletről indulva az első mélyedésben új tó és rekreációs terület, a másodikban egy nemesnyaras ültetvényből átalakított természetközeli ártéri erdőt idéző diverz élőhely jön létre. A három nyugati, már most is tóval rendelkező területek egyikében pedig egy erdei iskolai foglalkozások megtartására alkalmas pihenőhelyet és bemutatóközpontot alakítanak ki. A megvalósuló beavatkozások jó példái lesznek a városi környezetben is kialakítható zöld-kék infrastrukturális elemeknek.

Foktón egy nagy, 1,5 hektáros mélyfekvésű nádas területen kerül sor a meder természetközeli alakítására, amiben megjelenik az állandó vízfelszín és a magasabb, de víztározásra még mindig alkalmas vízparti élőhely is. A település tervei között szerepel, hogy a belterületre hulló csapadékvizeket ebbe a tározóba vezesse. Ha ez a víz nem lenne elég a vizes élőhely fenntartására, a vízpótlást a Csorna-Foktői csatorna többletvizeiből egy szivattyú teszi majd lehetővé.

Többfunkciós zöld-kék közösségi terek bemutatása Dusnokon

Dusnokon már ma is több olyan vízfelület van, ami egyszerre üde színtöltja a településnek, és segít kiegyenlíteni a vízjárásban és csapadékban mutatkozó szélsőségeket, így védve a települést. Ilyen például a Bara-tó és szabadidőpark, ami a település központjában, egy mélyen fekvő részen helyezkedik el. A tó folyamatos vízfelszín biztosít a kikapcsolódáshoz a park legmélyebb részén. Heves esőzésekkor azonban a tó kiárad a körülötte elterülő, nála magasabban fekvő, de még mindig a lakóházak szintje alatt húzódó szabadidőpark területére, így egyszerre tartja vissza a vizet, és védi a település belterületét az elöntéstől. **Dusnokon az ilyen jellegű (és a projekt keretében is megvalósuló) vízvisszatartó jó gyakorlatokat mutatja be egy településen belüli tanösvény.**

Helyi közösség bevonása a Vízyűjtő Érdekegyeztető Fórumon keresztül

A projekt fontos célkitűzése az önkormányzatok klíma-alkalmazkodásának fejlesztése és az integrált vízgazdálkodási megoldások demonstrációja és azok elterjesztése.

A beavatkozások helyszíneinek azonosítását részletes előkészítő és egyeztető munka előzte meg. Bátyán, Kalocsán és Foktón a településvezetők és a LIFE LOGOS 4 WATERS projektben résztvevő szakértők közösen jelölték meg a szükséges beavatkozásokat. Dusnokon és Drágszélien pedig a vízyűjtő településeinek vezetőin felül helyi gazdálkodók, civilek, vízügyi szakemberek alkotta **Vízyűjtő Érdekegyeztető Fórum** azonosította a minden szereplő számára leginkább megfelelő vízvisszatartásra alkalmas helyeket és szemléletformáló beavatkozásokat.

